

Brugerbetaling

Spørgsmålsformulering: ”Der bør i langt højere grad end nu indføres brugerbetaling i den offentlige sektor”

Indledning: Generelt om debatten i forhold til spørgsmålsformuleringen

Som det også er tilfældet med f.eks. spørgsmålet om straf contra forebyggelse, er der her tale om et generelt spørgsmål, som i sin udformning sigter mod en grundholdning, som spiller ind i stillingtagen til spørgsmål om brugerbetaling på konkrete områder, men som ikke nødvendigvis er udslagsgivende.

Som det er tilfældet med mange principielle debatter, når den generelle diskussion om brugerbetaling kun i ringe grad frem til avisernes forsider. Det gør derimod konkrete forslag om brugerbetaling på bestemte områder. Afstanden mellem det konkrete og det generelle giver imidlertid anledning til at forvente, at dækningens effekt begrænses. Samtidig vanskeliggøres fortolkningen af debattens relation til den holdning, der spørges til.

Umiddelbart forekommer to hypoteser plausible i forhold til holdningsdannelsen på baggrund af debatten. Den første er, at informationen om brugerbetaling og dens konsekvenser indgår i respondenternes samlede afvejning, som danner grundlag for besvarelsen af spørgsmålet. Den anden hypotese er, at spørgsmålet aktiverer respondentens indtryk fra den seneste mediediskussion, så svaret på det generelle spørgsmål afspejler respondentens holdning til et spørgsmål om brugerbetaling på et bestemt område. Den første hypotese synes mest plausibel for så vidt angår de mest politisk opmærksomme, mens den sidste omvendt kunne have mere vægt i forhold til de mindre politisk opmærksomme.

Debatten i analyseperioden

Med 55 forsider i analyseperioden er der tale om et emne, der dækkes med en vis intensitet. Særligt Aktuelt har en forkærlighed for emnet med 17 forsider frem til avisens lukning i april 2001. I hele perioden har Politiken 20 forsider, Jyllands-Posten 13 og Information 5.

Debatten beskæftiger sig primært med en række bestemte områder, hvor indførelse eller forøgelse af brugerbetaling overvejes. Det gælder først og fremmest hjemmehjælp, sundhed og efteruddannelse. Disse temaer gennemgås nærmere nedenfor:

Hjemmehjælp

Med 13 forsider i perioden fra februar til oktober 1999 og 4 i resten af perioden, er hjemmehjælp det mest fremtrædende tema vedrørende brugerbetaling i analyseperioden. Debatten åbnes med tanker fra kommunale topfolk om brugerbetaling for de mest velhavende ældre på de praktiske dele af hjemmehjælpen for at finansierer pleje og omsorg for de svageste i lyset af en voksende gruppe af ældre. Forslaget møder kritik fra Ældre Sagen og Folketinget, hvor flere ordførere mener, at kommunerne i stedet skulle bruge de økonomiske ressourcer mere effektivt.

Ikke desto mindre bliver forslaget et tema ved årets kommuneforhandlinger, hvor et provenu fra brugerbetalingen indregnes, idet regeringen forpligter sig til at søge at skaffe et flertal i Folketinget for en hjemmel til at opkræve betalingen. I regeringens oplæg ”Udfordringer for

velfærdssamfundet” i august omtales brugerbetalingsredskabet i generelle vendinger, men efter en forespørgselsdebat i oktober, må regeringen erkende, at der ikke kan samles flertal for brugerbetalingen. Denne nyhed trækker forsider i både Politiken og Jyllands-Posten, og indtrykket er, at regeringen har mødt massiv modstand. 10 dage forinden har Politiken på forsiden haft en nyhed om, at hver fjerde kommune – de fleste socialdemokratisk ledede – ikke ønsker brugerbetalingen.

I den resterende del af perioden er der spredte udmeldinger fra kommunerne, de politiske ungdomsorganisationer og LO om brugerbetaling på de velhavende pensionisters hjemmehjælp.

Sundhed

Især Aktuelt interesserer sig for brugerbetaling på sundhedsområdet (indtil avisens ophør i april 2001). I forbindelse med økonomiaftalerne i 1999 lægges der op til delvis brugerbetaling på høreapparater – et tilskud på 3000 kr. og brugerbetaling af resten. Ideen droppes dog af regeringen og Amtsrådsforeningen i januar 2000. I efteråret 1999 er der også udmeldinger fra regeringen om egenbetaling af kosmetiske operationer, og formanden for amternes sygehusudvalg, socialdemokraten Bent Hansen, foreslår brugerbetaling i forbindelse med ekstra opfølgning efter en operation. (4 forsider i alt).

I maj 2000 bliver kunstig befrugtning et tema i forhold til brugerbetaling, da det under mere eller mindre kaotiske omstændigheder i Folketinget lykkes Kristeligt Folkeparti at få vedtaget et ændringsforslag til et regeringsforslag om ændring af loven om kunstig befrugtning. Det tvinger regeringen til ved tredjebehandlingen at nedstemme, hvad der oprindeligt var dens eget forslag. I februar 2002 diskuteres det at indføre brugerbetaling på barn nummer to. Partiet Venstre optræder i en nøglerolle, idet man tidligere har stemt for et lignende forslag, men nu er forhindret i det p.g.a. reglerne i skattestoppet. Debatten trækker en enkelt Politiken-forside i 2002.

I juni 2000 har Aktuelt en forside, som følges op i andre medier, om at den forholdsvis høje egenbetaling hos tandlægen har social slagside.

I marts 2001 starter sundhedsøkonom Kjeld Møller Pedersen en debat ved at foreslå brugerbetaling hos lægen. Begrundelserne er økonomisk provenu og en forventet adfærdsændring, hvor folk ikke er så hurtige til at gå til lægen. De væsentligste politiske aktører afviser dog ideen med Amtsrådsforeningens formand, Kresten Philipsen som eneste undtagelse. Debatten blusser op igen i februar 2002, efter at Møller Pedersen er blevet udnævnt til formand for regeringens rådgivende sundhedsudvalg. Han påpeger samtidig, at tilskuddene på sygesikringsområdet er vilkårligt fastsat, og flere oppositionspolitikere kræver en kulegravning af området. (2 forsider + en række på sektionsforsider og side 2)

Efteruddannelse

Et element i 1999-aftalerne med amter og kommuner er, at regeringen lover at åbne for øget brugerbetaling på voksen- og efteruddannelse. I august 1999 kan Politiken på forsiden rapportere om planer om op til 900 kr. i brugerbetaling for fag på folkeskole- og hf-niveau. I ”Udfordringer for velfærdssamfundet” lægger regeringen op til betaling for mere eksotiske kurser (Aktuelt forside), mens OECD på Informations forside slår til lyd for øget privat finansiering af uddannelse, herunder såvel medfinansiering fra erhvervslivet som brugerbetaling. Månedens efter kan Politiken på forsiden berette om høj brugerbetaling på HD-studiet i København. Den aftalte brugerbetaling på VUC indføres pr. 1. august 2000, og i november kan Aktuelt forside med overskriften ”Voksne

flygter fra skolebænken” rapportere om et drastisk fald i tilslutningen til kurserne – proportionalt med brugerbetalingens størrelse.

I 2002 blusser brugerbetalingsdebatten op igen, da regeringen i marts på Politikens forside lancerer planer om brugerbetaling på arbejdsmarkedsuddannelserne og straks møder skarp kritik fra arbejdsmarkedets parter. Arbejdsgiverne er bekymrede for konkurrenceevnen, fagbevægelsen for de ufaglærtes efteruddannelse. Undervisningsministeren bøjer sig delvist for kritikken, idet hun i april meddeler, at der bliver tale om en model med mere begrænset brugerbetaling. Alligevel fortsætter den kritiske debat – bl.a. på Politiken-forsider i august og september, hvor kursisterne laver protestaktioner.

Øvrige

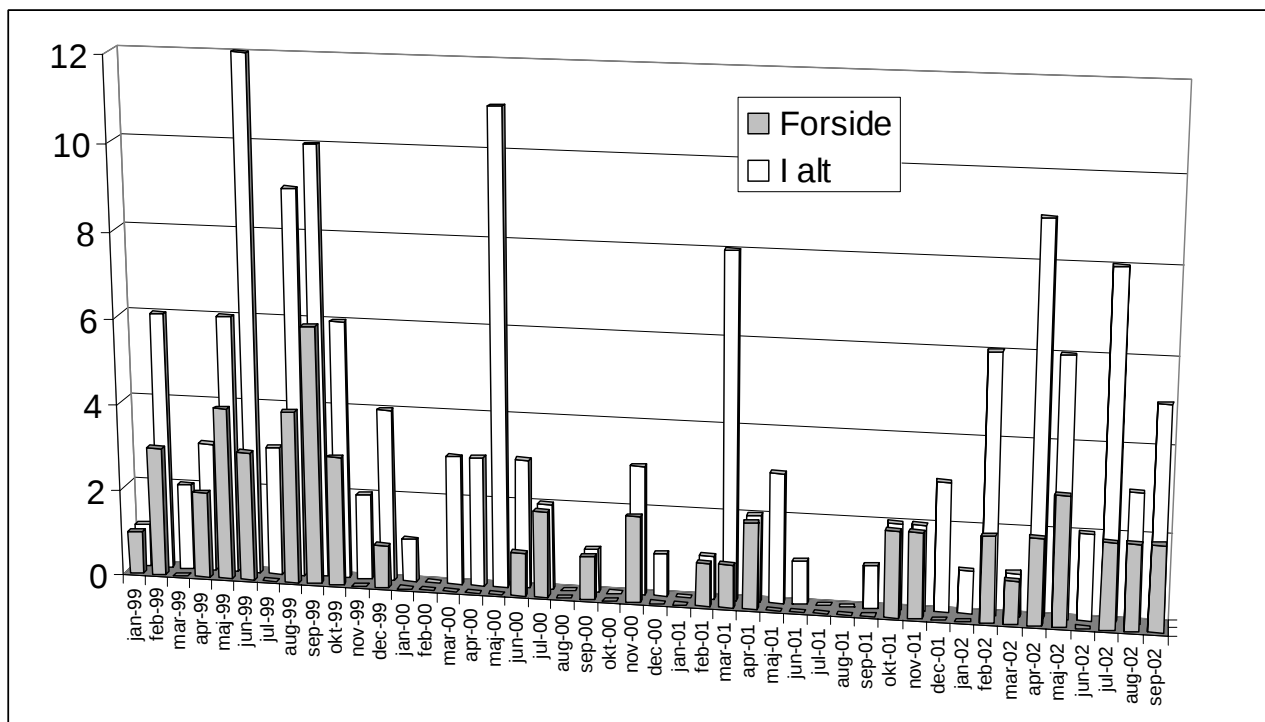
Kommuneaftalen fra 1999 indeholder også det element, at kommuner med pasningsgaranti kan hæve brugerbetalingen i daginstitutionerne over 3 år fra 30 % til 33 %. Udmøntningen heraf kan i september 2000 trække en Politiken-forside: ”Dyrere at få børn passet”. Samme avis har i april 2002 en forside, hvor socialministeren foreslår, at mere fleksible åbningstider i børnehaverne skal finansieres ved en brugerbetaling, der står i forhold til det antal timer, børnene bliver passet.

I april 1999 er det i forbindelse med bestræbelserne på at få økonomien til at hænge sammen i en ny bibliotekslov, der skal sikre udbredelsen af nyere medier for musik og film, på tale at indføre brugerbetaling på lån af disse medier. Kulturministeren er imidlertid imod, og i november 1999 ender det med en lov uden brugerbetaling. (1 forside i april)

Opsamling

Kommuneforhandlingerne i 1999 slår brugerbetalingstemaet an på flere forskellige områder. Disse områder udspaltes imidlertid i mediedækningen, så der ikke fremstår en samlet debat om mere eller mindre brugerbetaling. Der er samtidig et fravær af generaliserbare argumenter for eller imod brugerbetaling i den offentlige sektor. De mest fremtrædende argumenter for brugerbetaling på specifikke områder er henholdsvis økonomiske – finansieringsbehov og efterspørgselsstyring – og relateret til en forståelse af, hvad der er offentlige kerneopgaver på det pågældende felt, hvor det anføres som rimeligt at opkræve betaling for ydelser herudover. Argumenterne imod er primært ønskværdigheden af de aktiviteter, der pålægges brugerbetaling og dermed begrænses, samt de sociale skævheder, der kan være forbundet med denne form for offentlig opkrævning fra borgerne.

Figur 1 giver et overblik over dækningsintensiteten i analyseperioden. Det fremgår, at den har været størst i 1999. Det første halve år er domineret af hjemmehjælpstemaet, som suppleres med andre temaer i efteråret 1999, som beskrevet ovenfor.

Figur 1: Dækningsintensitet - antal artikler på forside, side 2 og sektionsforside

Konklusion

På trods af et vis intensitet i mediestrømmen vedrørende brugerbetaling – især i 1999 – giver debatten giver ikke grundlag for at forudsige en bevægelse i den ene eller den anden retning. Der er netop tale om debatter om brugerbetaling på de forskellige områder, hvor synspunkter for og imod er repræsenteret i modsætning til nyheder om indførelse af brugerbetaling med positive eller negative konsekvenser. Samtidig er det politiske billede forholdsvis statisk. Selv om regeringen aftaler brugerbetaling på hjemmehjælp med kommunerne, fremtræder det mere som en indrømmelse i forhandlingerne end et egentligt holdningsskift.